



Suhozidna gradnja – dediščina človeštva za trajnostni turizem



Številne zidove, grajene brez uporabe malte, »na suho«, najprej opazimo na Krasu, kjer so jih prebivalci skozi stoletja zgradili dobesedno stotine in stotine kilometrov.

Suhozidi pa niso nastajali samo na Krasu, pač pa jih najdemo skoraj v vseh slovenskih pokrajinah – povsod tam, kjer je za gradnjo na razpolago kamen. Suhozidi zaznamujejo krajino tudi v številnih drugih evropskih državah in predstavljajo izjemno dediščino.

Kamniti zidovi, sezidani brez kakršne koli malte, prepredajo kraško krajino in so ena njenih najbolj prepoznanih značilnosti. Na Krasu so grajeni skoraj izključno iz sivega apnenca različnih oblik: od »finih« zidov s pravilno zloženimi izbranimi oziroma klesanimi kamni do preprostih zidcev, za katere so njihovi graditelji uporabili odpadno kamenje vsakovrstnih oblik z njiv in travnikov. Suhozidi na Krasu so res impresivni, saj je bilo ponekod na enem kvadratnem kilometru površine izmerjeno kar 19 km zidov!

Podobne zidove kot na Krasu najdemo tudi v Alpah in v drugih pokrajinah, kjer prevladuje apnenčasta kamnina. V Vipavski dolini, v Goriških brdih in tudi v Istri so za gradnjo uporabljali laporje oziroma peščenjake; to je kamen, ki ga je zaradi naravnega lomljenja v bolj pravilne »zidake« lažje uporabljati, a je hkrati tudi manj obstojen.

Suhozidi so skoraj večni

Vse suhozide združuje ena temeljna lastnost: njihove stabilnosti ne zagotavlja



malta, beton ali kakšno drugo »lepilo«. Skupaj jih drži zgolj sila težnosti in znanje graditeljev, ki so znali in še danes znajo pravi kamen postaviti na pravo mesto. Suhozidi naj bi bili zaradi odsotnosti veziva šibki, a je to samo površno razmišljanje; kamniti zidovi, ki nas obkrožajo danes, so stari sto, dvesto ali celo več tisoč let. Toliko so na primer stari zidovi, ki obkrožajo številna še ohranjena gradišča na Primorskem, zgrajena še pred prihodom Rimljanov v naše kraje. Z nekaj vzdrževanja so taki zidovi skoraj dobesedno večni, kar bomo čez nekaj sto let verjetno težko rekli za večino sodobnih gradenj. Suhozidi so tudi absolutni zmagovalci v smislu varovanja okolja in trajnostnosti gradenj.

Suhozidi kot dediščina

Poleg Slovenije so se suhozidi ohranili še v številnih drugih državah po svetu. Zaradi njihovega velikega obsega, izjemnega pomena za identiteto ljudi in pokrajin ter zaradi posebnega znanja, ki stoji za vsakim suhozidom, so Ciper, Grčija, Bolgarija, Hrvaška, Italija, Švica, Francija, Španija in Slovenija skupaj kandidirale za vpis na UNESCO reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva. Kandidatura z naslovom »Umetnost suhogradnje: znanje in tehnike« je bila marca 2017 oddana na Unescov Medvladni odbor za varovanje nesnovne kulturne dediščine.

V večini omenjenih držav so suhozidi že dobili pomembno mesto pri ohranjanju tradicionalnih krajin in njihovem vključevanju npr. v turizem, kot lahko že

nekaj let opazujemo npr. v turistično bolj razvitih občinah bližnje hrvaške Istre, v Kvarnerju, na italijanskem Krasu in drugje. Pri nas so suhozidi pogosto še obravnavani kot nekaj tako samoumevnega in zastarelega, da njihovo odstranjevanje, betoniranje ali drugačno predelovanje širše še ni prepoznano kot uničevanje svoje lastne kulturne krajine in z njo lastnega razvojnega potenciala.

Če ste lastnik starega suhozida ...

Kako torej postopati, če ste lastnik starega suhozida okoli hiše ali drugje v krajini? Tudi pri nas so že na voljo informacije, priročniki, predavanja in praktične delavnice na temo suhogradnje. Prelistajte gradivo, pogledjte, kaj znajo s suhozidi narediti drugi, doma in v tujini. Udeležite se delavnic v bližnjih krajih ali preverite, kako bi bilo mogoče akcijo obnove suhozidov s prostovoljci organizirati tudi v vašem kraju. Potem pa ponovno premislite, kakšni zidovi so v resnici in dolgoročno največ vredni. Ne samo simbolno, tudi v denarju. Partnerstvo za suhi zid bo v sodelovanju z društvom Škrļa Lipa v oktobru 2018 izvedlo izobraževalno delavnico z obnovo dela suhozidov v Lipi na Krasu. Vabljeni prostovoljci, ki vas zanima suhozidna gradnja. Več na FB Društvo Škrļa Lipa in na <http://kraskagradnjanasuho.wixsite.com>. in <http://www.dragodid.org/>

Nataša Kolenc,
Partnerstvo kraške suhozidne gradnje